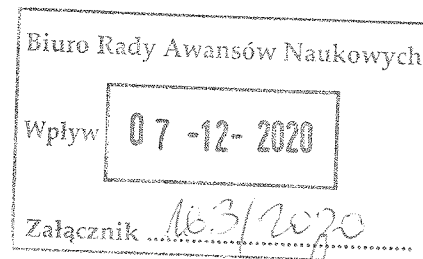

Kraków, 20 listopada, 2020 r

Ocena dorobku dra Grzegorza Tchorka na potrzeby postępowania habilitacyjnego

Niniejsza recenzja została sporządzona zgodnie z kryteriami oceny dorobku w postępowaniu habilitacyjnym, zawartymi w następujących aktach prawnych:

- Ustawie z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami);

- Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165);

- Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 19 stycznia 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Informacje ogólne

Studia wyższe Habilitant ukończył w roku 2001 na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego. W roku 2007 uzyskał tytuł doktora nauk ekonomicznych na Wydziale Zarządzania UW, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. Teoria Optymalnego Obszaru Walutowego a praktyka akcesyjna. Pracę naukowo-dydaktyczną rozpoczął po obronie doktoratu na Wydziale Zarządzanie Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie pracuje do dziś. Ponadto w latach 2007 – 2017 pełnił funkcję doradcy w Narodowym Banku Polskim zajmując się problematyką zbieżną z zainteresowaniami naukowymi.

I. Ocena osiągnięcia naukowo-badawczego Habilitanta

Jako osiągnięcie naukowe, o którym mowa w art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki Habilitant wskazał cykl 11 artykułów powiązanych tematycznie, pod wspólnym tytułem: Ryzyko funkcjonowania strefy euro a czynniki umiędzynarodowienia przedsiębiorstw. Artykuły składające się na cykl Habilitant podzielił na cztery grupy:

1. Makroekonomiczne mechanizmy funkcjonowania strefy euro,
2. Efekt euro w zakresie kreacji handlu i bezpośrednich inwestycji zagranicznych,
3. Ryzyko kursowe i poziom kursu walutowego a umiędzynarodowienie przedsiębiorstw,
4. Czynniki umiędzynarodowienia przedsiębiorstw, odporności na kryzys oraz postawy polskich firm wobec euro.

W autoreferacie Habilitant sformułował 5 celów badawczych, które zasadniczo rzecz biorąc pokrywają się z podziałem publikacji na powyższe grupy. Brak jest natomiast hipotezy badawczej, która wskazywałaby, co Habilitant chce udowodnić. Z jednej strony można zrozumieć, że postawienie hipotezy badawczej do cyklu artykułów, które zostały napisane w trakcie ostatnich kilkunastu lat jest trudne, ale z drugiej strony stanowi to jednak mankament utrudniający ocenę dorobku. Cele badawcze wskazują, co autorzy zamierzają badać, jak zamierzają przeprowadzić badania, ale nie wiemy co chcą udowodnić. Ten mankament jest widoczny także w przypadku dorobku przedstawionego do oceny. Ponadto, można mieć pewne zastrzeżenia, czy wszystkie publikacje składające się na cykl artykułów są rzeczywiście jednotematyczne i odpowiednio powiązane.

Ponieważ Habilitant w części opisowej autoreferatu przedstawia dorobek w układzie celów, toteż w tej recenzji również zostanie przyjęty taki układ.

Ad1. Ocena architektury strefy euro i konsekwencje jej kształtu dla ryzyka makroekonomicznego funkcjonowania wewnątrz unii walutowej, z uwzględnieniem doświadczeń kryzysowych. Problematyce tej Habilitant poświęcił trzy artykuły:

- *Nierównowagi fiskalne i makroekonomiczne w strefie euro o nowe rozwiązania instytucjonalne*, Management and Business Administration, Central Europe, Akademia Leona Koźmińskiego, 2013, nr 2.

- *Źródła kryzysu a nowe rozwiązania instytucjonalne w strefie euro*, Czasopismo FINANSE Komitetu Nauk o Finansach PAN, 2014 (1) 7.

- *Polish Exchange Rate Policy Dilemmas in ERM II*, Studia Europejskie, 2017 nr 2.

Wymienione wyżej artykuły poświęcone są problematyce określone w tytule cyklu. Dotyczą one najważniejszych rozwiązań instytucjonalnych strefy euro oraz ich wpływu na makroekonomiczną równowagę strefy (krajów należących do strefy euro). Problem równowagi makroekonomicznej strefy euro należy do najważniejszych problemów jej funkcjonowania. Ponieważ w strefie euro mamy do czynienia z integracją monetarną, natomiast brak jest integracji fiskalnej, toteż istnieją określone trudności prowadzenia spójnej polityki makroekonomicznej, co jest szczególnie niekorzystne w warunkach kryzysu, kiedy zachodzi konieczność stosowania niekonwencjonalnych narzędzi polityki makroekonomicznej. Stosunkowo sztywne uregulowania dotyczące zarówno polityki monetarnej, jak i fiskalnej utrudniają przeciwdziałanie sytuacji kryzysowej, gdyż wymaga wielostronnych konsultacji i uzgodnień pomiędzy członkami ugrupowania, których sytuacja ekonomiczna jest zróżnicowana.

Przedmiotem pierwszego z wymienionych wyżej artykułów jest ocena rozwiązań wprowadzonych w reakcji na kryzys strefy euro. Jak słusznie pisze Autor we wstępie do tego artykułu: „Za jedną z podstawowych przyczyn kryzysu uważany jest brak dostatecznej dyscypliny fiskalnej krajów członkowskich. Niezdolność do zapewnienia antycyklicznej polityki fiskalnej wynikała przede wszystkim z nieskuteczności reguł fiskalnych zdefiniowanych w Traktacie z Maastricht oraz mającym go uzupełniać w części fiskalnej Pakcie Stabilności i Wzrostu. Niemniej niestabilna polityka fiskalna nie jest podstawowym źródłem kryzysu, a w wielu przypadkach raczej jego konsekwencją. Przyczyny problemów makroekonomicznych tkwiły w głębokich różnicach strukturalnych między krajami tworzącymi unię walutową. Wbrew oczekiwaniom integracja rynków finansowych oraz wspólna polityka pieniężna, prowadząc do niskich, często realnie ujemnych stóp procentowych w krajach peryferyjnych, przyczyniły się do zjawiska *boom and bust cycle* i pogłębienia istniejących różnic”.

W recenzowanym artykule Habilitant przedstawił w sposób jasny najważniejsze problemy funkcjonowania strefy euro, wskazując na te rozwiązania, które powodują występowanie problemów, które powodują obniżenie dynamiki wzrostu gospodarczego krajów strefy. Zgodzić należy się z habilitantem, który zauważa, że jakkolwiek przed kryzysem funkcjonowanie Paktu Stabilności i Wzrostu nie było bezproblemowe, to polityka fiskalna większości krajów strefy euro była w miarę bezpieczna. Odrzucić należy w związku z tym tezę, że to nierównowagi fiskalne były główną przyczyną kryzysu strefy euro – główną

przyczyną był światowy kryzys finansowy, który wpłynął negatywnie na równowagę fiskalną krajów strefy euro.

Zgodzić należy się także z inną ważną obserwacją Habilitanta, a mianowicie, że jednym z najważniejszych negatywnych zjawisk strefy euro są nierównowagi zewnętrzne, wyrażające się głębokimi deficytami na rachunku obrotów bieżących bilansu płatniczego. Niekontrolowany napływ kapitału zagranicznego w warunkach nieracjonalnie niskich stóp procentowych w niektórych krajach doprowadził do nagromadzenia się dysproporcji, które po wybuchu kryzysu finansowego ujawniły się z całą mocą.

Wnioski, jakie formułuje Habilitanta w zakończeniu artykułu nie budzą zastrzeżeń i wynikają z rozważań prowadzonych w artykule. Można, moim zdaniem, sformułować bardziej pogłębioną tezę, że najważniejszą przyczyną jest brak minimalnego choćby zakresu integracji fiskalnej pomiędzy krajami strefy euro. Doświadczenia ostatniego kryzysu oraz podjęte praktyczne kroki, w wyniku których nastąpi zaciągnięcie długu na szczeblu UE wskazują, że ewolucja UE będzie przebiegała w tym kierunku.

Drugi artykuł tej części poświęcony jest nowym rozwiązaniom instytucjonalnym wprowadzonym w strefie euro w wyniku kryzysu finansowego. Ten artykuł stanowi w pewnym sensie kontynuację artykułu poprzedniego, z tym, że o ile w tym pierwszym uwaga koncentrowała się na przyczynach kryzysu strefy euro, to w tym drugim przedmiotem oceny jest skuteczność rozwiązań diskutowanych lub wprowadzonych w odpowiedzi na kryzys strefy euro. Niewątpliwie rację ma Habilitant twierdząc, że istnieje swego rodzaju sprzeczność pomiędzy istniejącym w okresie kryzysu silnie zdecentralizowanym systemem a systemem scentralizowanym, który wydaje się konieczny z punktu widzenia sprawności funkcjonowania strefy.

Zgodzić należy się z Autorem, który stwierdza w podsumowaniu artykułu, że ryzyko niepowodzenia podejmowanych przedsięwzięć reformatorskich może jednak wynikać z faktu, że wdrażane rozwiązania muszą uwzględniać zmianę paradygmatu prowadzenia polityki pieniężnej, chociaż brak jest wyraźnego opowiedzenia się za określonymi rozwiązaniami, nawet mając świadomość, że opracowanie i wdrożenie nowych mechanizmów wymaga czasu oraz ich akceptacji politycznej, implementowania rozwiązań, oceny wstępnych skutków i ewentualnej korekty instrumentów. Obecny kryzys prawdopodobnie przyspieszy proces zmian mechanizmów funkcjonowania strefy euro w kierunku rozwiązań bardziej scentralizowanych.

Trzeci artykuł składający się na tę część cyklu poświęcony jest dylematom polskiej polityki kursowej w okresie obecności w ERM II. Wprawdzie perspektywa przystąpienia Polski do strefy euro jest dzisiaj raczej odległa, niemniej naukowa dyskusja na ten temat jest potrzebna. Jakkolwiek zasadnicze kwestie mechanizmu kursowego w okresie przynależności do ERM II są określone odpowiednimi regulacjami strefy euro, to oczywiście pozostaje wiele kwestii szczegółowych, które wymagają rozstrzygnięcia. Artykuł ten poświęcony jest głównie praktycznym aspektom przystąpienia do strefy euro z koniecznym pobyt w ERM II.

Zakres oraz sposób omawiania najważniejszych problemów wskazuje, że Autor posiada bardzo dobre rozeznanie omawianej problematyki, zaś formułowane w artykule rekomendacje i konkluzje mogą być wykorzystane w momencie podejmowania decyzji o przystąpieniu do ERM II – artykuł ma zatem istotne walory praktyczne.

Podnoszone w podsumowaniu dylematy dotyczą najważniejszych kwestii, a mianowicie zakresu samodzielności w polityce pieniężnej w okresie obecności w ERM II. Habilitant słusznie wskazuje, że dostępne rozwiązania (wybór szerszego pasma wahań kursu lub przyjęcie kursu względnie stałego) będą miały określone konsekwencje ekonomiczne, toteż wybór konkretnych rozwiązań powinien być poprzedzony dokładną analizą uwarunkowań, jakie będą wstępowały w momencie przystąpienia do ERM II. Zgodzić należy się z Autorem, że wybór określonych rozwiązań powinien być dyktowany względami pragmatycznymi a nie dogmatycznymi, zaś przynależność do ERM II powinna być traktowana jako swego rodzaju test na gotowość przystąpienia do strefy euro.

Reasumując tę część recenzji należy stwierdzić, że składające się na nią artykuły poświęcone są ważnym problemom teoretycznym i praktycznym, stanowią wkład w rozwój teorii finansów, w szczególności funkcjonowania wspólnego obszaru walutowego.

Ad2. Identyfikacja występowania tzw. efektu euro w handlu zagranicznym i BIZ oraz kanałów oddziaływania na decyzje przedsiębiorstw w zakresie umiędzynarodowienia; empiryczna weryfikacja efektu euro w eksporcie oraz wychodzących BIZ. Problematyce tej Habilitant poświęcił trzy artykuły:

- *The „Euro Effect” and Outward Foreign Investment*, Revista de Economia Mundial, 2017 nr 45, (współautor M. Brzozowski).

- *Has the euro led to the trade creation effect?* Unia Europejska. pl., 2016, nr 6. (współautor K. Barteczko).

- *The euro influence on companies’ export activities*, Unia Europejska. pl., 2017 nr 2.

Druga grupa artykułów poświęcona jest wpływowi strefy euro na wzrost intensywności powiązań handlowych i kapitałowych pomiędzy krajami należącymi do wspólnego obszaru walutowego. Analiza tych problemów jest o tyle uzasadniona, że jednym z najważniejszych celów utworzenia strefy euro było zintensyfikowanie stosunków gospodarczych pomiędzy krajami ugrupowania. Analiza rzeczywistych rezultatów ma uzasadnienie, gdyż pozwala stwierdzić, w jakim zakresie oczekiwania dotyczące intensyfikacji różnych aspektów współpracy gospodarczej spełniły się.

Pierwszy z artykułów tej części cyklu, napisany wspólnie z M. Brzozowskim, poświęcony jest wpływowi przyjęcia wspólnej waluty na wartość inwestycji zagranicznych. Artykuł ma charakter empiryczny i obejmuje okres od 1985 do 2012 roku, a więc można go podzielić na dwa w przybliżeniu równe okresy: przed i po utworzeniu strefy euro. Badanie tej problematyki ma o tyle uzasadnienie, że prognozy dotyczące wpływu utworzenia strefy euro na skalę inwestycji zagranicznych były początkowo optymistyczne, podczas gdy badania empiryczne dawały mieszane wyniki.

Jak wynika z badań przeprowadzonych przez Autorów brak jest jednoznacznych dowodów na pozytywny wpływ utworzenia strefy euro na przepływy strumieni bezpośrednich inwestycji zagranicznych, chociaż sytuacja różniła się w poszczególnych podokresach badanego okresu. Wynika stąd, że inne czynniki wpływające na dynamikę bezpośrednich inwestycji zagranicznych, zaś wpływ strefy euro wykazuje zmienność w czasie. Szkoda, że Autorzy nie poświęcili więcej miejsca na wyjaśnienie tych kwestii.

Kolejny artykuł, napisany wspólnie z K. Barteczko, poświęcony jest badaniu wpływu utworzenia strefy euro na intensyfikację powiązań handlowych między krajami należącymi do ugrupowania. Warto podkreślić, że zgodnie z założeniami teorii Optymalnego Obszaru Walutowego, utworzenie wspólnego obszaru walutowego powinno się przyczynić do zintensyfikowania tych powiązań. Wcześniejsze badania wskazywały, że wprawdzie utworzenie strefy euro wpłynęło na zwiększenie obrotów handlowych, ale wpływ ten był różny w poszczególnych podokresach oraz w ujęciu geograficznym, a poza tym na handel zagraniczny wpływa także wiele innych czynników.

Autorzy artykułu przeprowadzili obszerne badania empiryczne dotyczące powiązań handlowych wewnątrz poszczególnych sektorów oraz pomiędzy poszczególnymi krajami. Wyniki tych badań nie dają jednoznacznie pozytywnych wyników, zaś wpływ ten różni się w

zależności od krajów czy też badanego okresu, a więc wyniki te są zbieżne z wynikami wcześniej prowadzonych badań.

Trzeci artykuł tej części cyklu poświęcony jest ocenie wpływ utworzenia strefy euro na aktywność eksportową przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę wyniki badań prezentowanych w dwu poprzednich publikacjach można było oczekiwać, że również i w tym przypadku wpływ ten nie powinien być jednoznaczny, co także może być uzasadnione tym, że intensyfikacja powiązań między przedsiębiorstwami należącymi do różnych sektorów z natury rzeczy różni się. Wyniki badań przeprowadzonych przez Autorów potwierdzają tę intuicję. Generalnie rzecz biorąc wpływ ten różnił się zarówno w ujęciu chronologicznym, geograficznym, jak i sektorowym.

Podsumowując tę część cyklu należy stwierdzić, że wyniki badań nie potwierdzają oczekiwanej zgodnie z TOOW intensyfikacji różnych aspektów powiązań gospodarczych w wyniku utworzenia wspólnego obszaru walutowego. Wydaje się, że wynika to stąd, że już przed utworzeniem strefy euro powiązania gospodarcze pomiędzy jej członkami były bardzo intensywne o czym pisał już na wiele lat przed utworzeniem strefy euro Robert Mudnell, stwierdzając, że kraje Europy Północno-Zachodniej spełniają warunki wspólnego obszaru walutowego.

Ad 3. Diagnoza wrażliwości firm na ryzyko kursowe jako bariery w zakresie umiędzynarodowienia oraz empiryczna weryfikacja podatności na ryzyko kursowe i poziom kursu walutowego w kontekście umiędzynarodowienia polskich przedsiębiorstw. Problematyce tej Habilitant poświęcił trzy artykuły:

- *Exchange Rate Risk as an Obstacle to Export Activity: Evidence from Poland*, Gospodarka Narodowa, 2017 nr 3 (współautor M. Brzozowski).

- *Exchange Rate Level, Innovation and Obstacles to Growth. Who Needs a Weak Zloty?* Ekonomicky Casopis/ Journal of Economics, 2018 nr 2 (współautor M. Brzozowski).

Problematyka poruszana w tych dwu artykułach jedynie pośrednio łączy się z dwoma poprzednio omawianymi częściami cyklu. Te dwa artykuły poświęcone są analizie wpływu poziomu i ryzyka kursu walutowego na działalność przedsiębiorstw polskich. Oznacza to, że analiza ma charakter ogólny dotyczy nie tylko euro, ale także walut innych krajów, z którymi polskie przedsiębiorstwa utrzymują relacje handlowe. Ponieważ, jak wynika z przeprowadzonych badań, ryzyko kursowe może być czynnikiem ograniczającym zainteresowanie przedsiębiorstw eksportem, toteż przystąpienie do strefy euro powinno,

poprzez wyeliminowanie znacznej części ryzyka kursowego, przyczynić się do wzrostu eksportu polskich przedsiębiorstw.

Mimo że problematyka poruszana w tych dwu artykułach, z powodów wskazanych wyżej, łączy się pośredni z główną problematyką cyklu, są to wartościowe opracowania, charakteryzujące się wysokim poziomem teoretycznym i metodycznym, a także, ze względu na ich empiryczny charakter, stanowią cenne uzupełnienie pozostałych publikacji tworzących cykl jednotematycznych artykułów.

Ad 4. Empiryczna analiza czynników umiędzynarodowienia i odporności przedsiębiorstw na kryzys strefy euro oraz czynników umiędzynarodowienia polskich firm w układzie regionalnym. Problematyce tej Habilitant poświęcił trzy artykuły:

- *Internationalization strategy, financial constraints and asset (in) tangibility. A study of euro area countries after the 2008 crisis*, The Journal of International Trade & Development, 2019 nr 28(2). (współautor V. Meliciani).

- *What drives export performance of firms in Eastern and Western Poland*, European Planning Studies, 2017 nr 25(12) (współautor P. Gajewski).

Spośród tych dwu artykułów tylko jeden może być zaliczony do cyklu zatytułowanego *Ryzyko funkcjonowania strefy euro a czynniki umiędzynarodowienia przedsiębiorstw*. Drugi z artykułów zasadniczo nie odnosi się do strefy euro tylko do czynników determinujących aktywność eksportową polskich przedsiębiorstw. Spośród pięciu testowanych hipotez żadna nie zawiera odwołania się do strefy euro, chociaż trzeba stwierdzić, że artykuł ten jest poświęcony ważnym zagadnieniom i jest napisany na dobrym poziomie.

Artykułem, który mieści się w ramach wyznaczonych tytułem cyklu jest natomiast pierwszy z wymienionych wyżej artykułów. Poświęcony jest zachowaniom eksportowym oraz podatności na bankructwa przedsiębiorstw w warunkach kryzysu. Autorzy słusznie podkreślają obserwację, że w trakcie kryzysu z pierwszej dekady tego wieku światowy handel zagraniczny zmniejszył się znacznie bardziej niż światowy PKB. Już samo to zagadnienie zasługuje na pogłębione badania naukowe, zwłaszcza że w trakcie obecnego kryzysu zjawisko to nie jest obserwowane w takiej skali. Autorzy badają załamanie światowego handlu z perspektywy mikroekonomicznej, a mianowicie charakterystyk przedsiębiorstw uczestniczących w wymianie międzynarodowej. Drugim badanym zagadnieniem jest podatność przedsiębiorstw o różnych charakterystykach (np. relacji aktywów materialnych i niematerialnych) na bankructwa.

W artykule Autorzy testują pięć hipotez, z których część wydaje się intuicyjnie prawdziwa. Np. hipoteza mówiąca o tym, że spadek sprzedaży przedsiębiorstw uzależniony był od formy internacjonalizacji i że przedsiębiorstwa posiadające długoterminowe kontrakty oraz należące do międzynarodowych grup powinny być bardziej odporne na załamanie niż firmy incydentalnie sprzedające swoje wyroby partnerom zagranicznym. Tak samo intuicyjnie za prawdziwe należy uznać hipotezy mówiące o tym, że firmy „umiędzynarodowione” są bardziej odporne na zjawiska kryzysowe.

Przeprowadzone, obszerne badania empiryczne pozwoliły jednak sformułować wiele ciekawych i istotnych ekonomicznie wniosków dotyczących podatności różnych przedsiębiorstw na zjawiska kryzysowe. Część z tych konkluzji potwierdza sformułowane wyżej intuicyjnie oczekiwanie, że zostaną potwierdzone. Dotyczy to np. konkluzji, że przedsiębiorstwa międzynarodowe wykazują większą odporność na zjawiska kryzysowe.

Ad.5. Ocena postaw polskich firm wobec integracji walutowej oraz empiryczna weryfikacja czynników wpływających na poparcie dla euro na poziomie polskich przedsiębiorstw niefinansowych. Tej problematyce Habilitant poświęcił jeden artykuł, napisany z dwoma współautorami

- *Perspektywy przyjęcia euro według polskich przedsiębiorstw niefinansowych*, Bank i Kredyt, 2015 nr 46(2) (współautorzy: Ł. Postek, I. Tymoczko).

Ostatnim opracowaniem, które Habilitant zaliczył do cyklu artykułów powiązanych tematycznie jest artykuł poświęcony badaniom czynników wpływających na poparcie dla euro wśród polskich przedsiębiorstw niefinansowych. Tego artykułu nie można jednak zaliczyć do cyklu artykułów przedstawionych do oceny.

Ocena tej części dorobku naukowego habilitanta jest umiarkowanie pozytywna. Jak wskazywałem wyżej tematyka dwu artykułów nie mieści się w obszarze zagadnień określonych tytułem cyklu przedstawianego jako osiągnięcie naukowe. Pozostałe artykuły, z których część ma charakter makroekonomiczny część mikroekonomiczny dobrze się uzupełnia. Pod względem warsztatowym artykuły te prezentują wysoki poziom. Jakkolwiek wszystkie opracowania oparte są na mocnych podstawach empirycznych, to wyniki badań oraz wnioski z nich wynikające mają nie tylko walory empiryczne, ale także stanowią wkład w rozwój teorii dyscypliny. Do tych wyników tych można zaliczyć ustalenia dotyczące m. in. wpływu reżimu kursowego na sytuację ekonomiczną gospodarek doganiających. Jakkolwiek problematyka ta jest przedmiotem

wielu badań, to w teorii brak jest jednoznacznych rozstrzygnięć w tym zakresie. Istotne walory empiryczne i teoretyczne mają także badania dotyczące wpływu wspólnej waluty na handel oraz inwestycje zagraniczne. W teorii OOW przyjmuje się, że wpływ ten winien być pozytywny, podczas gdy w rzeczywistości sytuacja jest bardziej złożona, co podkreśla Habilitant w swoich badaniach, wzbogacając istniejącą teorię w tym zakresie. Ponadto dorobek naukowy Habilitanta zawiera istotne badania o charakterze empirycznym, które poszerzają istotnie naszą wiedzę na temat rzeczywistego przebiegu procesów gospodarczych.

II. Wykaz innych (niewchodzących w skład osiągnięcia wymienionego w pkt I) opublikowanych prac naukowych oraz wskaźniki dokonań naukowych

A. Publikacje naukowe w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation

Oprócz artykułów zaliczonych do cyklu publikacji stanowiących osiągnięcie naukowe habilitant opublikował 1 artykuł w czasopiśmie posiadającym Impact Factor.

B. Monografie, publikacje naukowe w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w punkcie II A:

Na tę część dorobku naukowego składa się 44 opracowania, w tym:

- 5 artykułów w czasopismach z IF,
- 13 artykułów w czasopismach bez IF,
- 24 rozdziały w monografiach,
- 2 redakcje monografii.

C) Opracowania zbiorowe, katalogi zbiorów, dokumentacja prac badawczych, ekspertyz

brak

D) Sumaryczny impact factor według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania: 3,49.

E) Liczba cytowań publikacji według:

- Web of Science – 8,
- Scopus – 6,
- Google Scholar – 141.

F) Indeks Hirscha według:

- Web of Science – 2,

- Scopus – 2,
- Google scholar – 7.

G) Kierowanie międzynarodowymi i krajowymi projektami badawczymi oraz udział w takich projektach:

- a) Kierownik i główny wykonawca grantu NCN, *Wprowadzenie euro a konkurencyjność polskich przedsiębiorstw na rynkach zagranicznych*,
- b) Kierownik i Główny wykonawca grantu w ramach Projektu Komitetu Badań w NBP, *Wpływ zmienności kursu walutowego na strukturę napływu kapitału. Wnioski dla Polski*,
- c) Kierownik i główny wykonawca w projekcie promotorowski KBN, *Teoria Optymalnego Obszaru Walutowego a praktyka akcesyjna – rynek pracy i rynek finansowy w procesie integracji ze strefą euro*,
- d) Wykonawca w projekcie NCN, *Źródła i mechanizmy odporności gospodarczej krajów Europy Środkowo-Wschodniej*,
- e) Główny wykonawca w projekcie KBN, *Klasy i sieci aktorów jako kluczowe czynniki strategii budowania konkurencyjności regionów na przykładzie województwa mazowieckiego*.

Ponadto Habilitant kierował pięcioma projektami w ramach badań własnych Wydziału Zarządzania UW.

H. Międzynarodowe i krajowe nagrody za działalność naukową

- Główna nagroda w konkursie Start do Kariery organizowanym przez Fundację Bankową im. L. Kronenberga na najlepszy esej o tematyce ekonomicznej, rok 2003.
- Nagroda Prezesa Rady Ministrów za pracę doktorską, rok 2008.
- Nagroda Rektora UW III stopnia za działalność naukową, rok 2017.
- Nagroda zespołowa Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu za oryginalną pracę twórczą, 2018 rok.
- Nagroda Rektora UW III stopnia za działalność naukową, rok 2018.

Ocena tej części dorobku naukowego Habilitanta jest umiarkowanie pozytywna. Dorobek Habilitanta w tym zakresie jest relatywnie liczny, dobrej wartości merytorycznej i metodycznej. Zagadnienia poruszane w omawianych opracowaniach poświęcone są istotnym problemom o charakterze teoretycznym oraz wykazują ścisły związek z praktyką.

III. Dorobek dydaktyczny i popularyzatorski oraz informacja o współpracy międzynarodowej habilitanta

A) Uczestnictwo w programach europejskich oraz innych programach międzynarodowych i krajowych

brak

B) Aktywny udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych

Habilitant brał udział w 21 krajowych, zagranicznych i międzynarodowych konferencjach naukowych, w trakcie których wygłosił 21 referatów, z tego 14 w języku angielskim.

C) Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych

Habilitant brał udział w organizacji jednej konferencji naukowej, realizowanej wspólnie przez UW, UŁ i NBP.

D) Otrzymane nagrody i wyróżnienia inne niż wymienione w pkt II. H

Brak

E) Udział w konsorcjach i sieciach badawczych

Brak

F) Kierowanie projektami realizowanymi we współpracy z naukowcami z innych ośrodków polskich i zagranicznych oraz we współpracy z przedsiębiorcami, innymi niż wymienione w pkt II G

Brak

G) Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

H) Członkostwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych

I) Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Habilitant zajęcia dydaktyczne prowadzi głównie w podstawowym miejscu pracy, a mianowicie Uniwersytecie Warszawskim, w ramach studiów I II i III stopnia. Do wykładanych przedmiotów należą m. in.:

- Makroekonomia,
- Międzynarodowe rynki finansowe,
- Handel zagraniczny i rozliczenia międzynarodowe,

- Makroekonomia,
- Międzynarodowe rynki finansowe,
- Handel zagraniczny i rozliczenia międzynarodowe,
- Finanse Unii Europejskiej,
- Międzynarodowe Stosunki Gospodarcze,
- Światowy System Gospodarczy.

Habilitant prowadzi także zajęcia na studiach doktoranckich w języku angielskim z przedmiotu *Economics*, oraz wykłady w trakcie wyjazdów zagranicznych poświęcone problematyce integracji monetarnej oraz kryzysowi strefy euro.

Ponadto Habilitant współpracuje z wieloma instytucjami naukowymi i dydaktycznymi, prowadzą różnego rodzaju zajęcia dydaktyczne i szkoleniowe. Jest również współautorem materiałów dydaktycznych dla studentów.

Na działalność w zakresie popularyzacji nauki składają się publikacje o charakterze publicystycznym dla wielu polskich czasopism oraz publiczne wystąpienia w środkach masowego przekazu oraz w ramach inicjatyw edukacyjnych poświęcone ważnym problemom gospodarczym, zwłaszcza zaś funkcjonowaniu strefy euro.

J) Opieka naukowa nad studentami i lekarzami w trakcie specjalizacji

Bak

K) Opieka naukowa nad doktorantami w charakterze opiekuna naukowego lub promotora pomocniczego

Habilitant jest opiekunem w jednym przewodzie doktorskim na Wydziale Zarządzania UW, Leszek Skiba, tytuł rozprawy: Stabilizacyjna reguła wydatkowa w warunkach wahań koniunktury.

L) Staże w zagranicznych i krajowych ośrodkach naukowych lub akademickich

Habilitant odbył w latach 2007 – 2018 jedenaście staży zagranicznych, w zagranicznych ośrodkach naukowych i badawczych, m. in. w USA, Niemczech, Włoszech, Anglii i Austrii.

M) Wykonane ekspertyzy lub inne opracowania na zamówienia

Ekspertyza dla ElectroMobility Poland, realizowana wspólnie przez Wydział Zarządzania UW i Boston Consulting Group, pt. *Łańcuch wartości pojazdu elektrycznego*.

N) Udział w zespołach eksperckich i konkursowych

Brak

O) Recenzowanie projektów międzynarodowych i krajowych

Recenzja projektu badania dojrzałości innowacyjnej polskich przedsiębiorstw – recenzja dla PARP/ Małopolska Szkoła Biznesu.

Recenzowanie projektów edukacyjnych dla Departament Edukacji i Wydawnictw NBP.

P) Współpraca międzynarodowa

Habilitant podjął współpracę z Higher School of Economics w Moskwie, której celem jest budowa wspólnej bazy przedsiębiorstw eksportowych.

P) Recenzowanie publikacji w czasopiśmie międzynarodowych i krajowych

Habilitant był recenzentem artykułów i innych publikacji dla 10 wydawnictw, w tym m. in.:

- Baltic Journal of Management,
- Portugese Economic Journal,
- Bank i Kredyt,
- Ekonomista,
- Problemy Zarządzania.

Ocena tej części dorobku Habilitanta jest pozytywna. Habilitant posiada znaczące osiągnięcia w większości podlegających ocenie form działalności.

Konkluzja

Uwzględniając wcześniej formułowane uwagi stwierdzam, że dorobek dra Grzegorza Tchorka spełnia w wystarczającym stopniu warunki określone w ustawie z dnia 14 marca 2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami) oraz Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165) i proponuję kontynuowanie postępowania habilitacyjnego.

